

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLYI VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI BUXORO DAVLAT
UNIVERSITETINING PEDAGOGIKA INSTITUTI MAKTABGACHA
TA‘LIM VA BOSHLANG‘ICH TA‘LIM NAZARIYASI VA
METODIKASI KAFEDRALARI**

**“BOSHLANG‘ICH VA MAKTABGACHA TA‘LIM SIFATI VA
SAMARADORLIGINI OSHIRISH MUAMMOLARI:
INNOVATSIYA, RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA XALQARO
TAJRIBALAR”**

RESPUBLIKA ILMYIY-AMALYIY ANJUMANIMATERIALLARI

2022-yil, 13-14 may

3. Sharipovna K. A. The role of learning activities in the design of teacher activities in the integration of primary school mother tongue lessons //Central Asian journal of literature, philosophy and culture. – 2021. – T. 2. – №. 10. – С. 111-114
4. Sharipovna H. A. Features of the Integrated Lesson //International Journal of Culture and Modernity. – 2021. – T. 11. – С. 306-310.
5. Амонов У. С. Научный подход А. Фитрата к пословицам //Современные тенденции развития науки и технологий. – 2016. – С. 5.
6. O.R. Avezov. Mental Status and Behavioral Reactions in Emergency and Extreme Emergencies. American journal of social and humanitarian research 3 (No. 1), 546-550
7. Adizova Nigora, Adizova Nodira. *Alisher Navoiyning tibbiy qarashlari*. Conferences.
8. Rakhmonovich, Adizov Bakhtiyor, and Adizova Nodira Bakhtiyorovna. Microtoponyms formed on Different bases in Bukhara District. *Middle European Scientific Bulletin*. 10 (2021).
9. Дустова Д. С. и др. О педагогическом мастерстве //european research. – 2020. – С. 132-134.
10. Saidova M. J. Methods and Importance of Using Innovative Technologies in Learning Concenter “Decimal” at Teaching Process of Math in Primary Schools //www. auris-verlag. de. – 2017.
11. Saidova G.E, Roziyeva Z.S. Methods for improving the system of assessing pupils knowledge based on the qualitological approach. *Academicia: An International Multidisciplinary Research Journal* <https://saarj.com.2020>. 321-326.
13. Hayitov H. A. Qushlarga ibrat – hazrati Xizr! //Интернаука. – 2020. – №. 12-3. – С. 72-73.
14. Maftuna, U. (2021). Artistic interpretation of scientific achievements in the novel " Signs of the End Times" by Chingiz Aitmatov. *Middle European Scientific Bulletin*
15. Xudoyberdiyeva N. Abdulla qodiriy asarlarida tarixiy inversiya va folklor xronotopi masalasi: DOI: 10.53885/edinres. 2021.33. 43.090 //Научно-практическая конференция. – 2022.

BOSHLANG‘ICH SINFLARDA ONA TILI DARSLARINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH VOSITALARI

Husenova Aziza Sharipovna,
BuxDU tayanch doktoranti
Usmonqulova Sohiba Mirzohid qizi,
BuxDUPI talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqola o‘qituvchilarga boshlang‘ich ona tili ta‘limidan yangi tahrirdagi “Milliy o‘quv dastur” asosida me‘yoriy-majburiy talablarni o‘quvchilar ongiga singdirish yo‘llari hamda darslarning samaradorligini oshiruvchi vositalar haqida bilim beradi.

Kalit so‘zlar: Boshlang‘ich ta‘lim, Milliy o‘quv dasturi, innovatsiya, pedagogik texnologiya, didaktik o‘yin, savodxonlik.

Ta‘lim samaradorligi ko‘p jihatdan o‘quv-uslubiy dasturlar va darsliklar saviyasiga bog‘liq. Xususan, respublikamizda keyingi yillarda til savodxonligi va nutq madaniyatining keskin pasayib ketganligi, nafaqat og‘zaki, hatto yozma nutqda ham o‘zbek adabiy tili me‘yorlariga amal qilinmayotganligi, husnixatga umuman e‘tibor qaratilmayotganligi, o‘quv dasturlaridan insho, bayon, diktant kabi yozma ish turlarining deyarli chiqib ketganligi, darsliklarda faqat tayyor matn ustida ishlash va matn yaratish topshiriqlari berilayotganligi o‘quvchilarning ijodiy fikrlashiga chegara qo‘ymoqda. Yakuniy nazorat ishlarining test shakliga o‘tkazilishi o‘quvchilarni ijodiy fikrlash, bog‘lanishli nutq tuzish, savodli va chiroyli yozish ko‘nikma-malakalarini egallashga bo‘lgan intilishlarini cheklamoqda Bunga sabab avvalgi o‘quv dasturlarining mazmuni 90 foiz nazariyadan iborat bo‘lib, o‘qitish metodikasi yodlatishga yo‘naltirilganligidadir.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi «O‘zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta‘lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi farmoni asosida tayanch o‘quv rejasini takomillashtirish hamda o‘zaro uzviy bog‘liq fanlarni birlashtirish hisobiga ularning sonini optimallashtirish belgilandi. Bunda ko‘zlangan asosiy maqsad endi songa emas, sifatga urg‘u berish, turli fanlardagi takrorlarning oldini olishdan iborat.

Yangi Milliy o‘quv dasturi mazmuni 50 foiz nazariya, 50 foiz amaliyotdan iborat bo‘ladi va bu o‘quvchining mustaqil faoliyatini qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan. Bunda o‘quvchi olgan bilimlarini hayotdagi turli vaziyatlarda amaliy qo‘llay oladi. Amaldagi dasturda fanlararo o‘zaro uyg‘unlik bo‘lmaganligi bois o‘quvchining mantiqiy fikrlash jarayonini chegaralab qo‘yishga sabab bo‘lgan. Yangi

Milliy o'quv dasturida esa buning aksi, ya'ni bitta fan bir nechta fanlar bilan integratsiyalashgan holda bir-biri bilan uzviy bog'liqlikda ishlab chiqilgan.

Milliy o'quv dasturi asosida fanlar chiziqli tartibda emas, spiralsimon tarzda o'qitiladi. Ya'ni mavzular takroriy emas, bir-birini mantiqan davom ettiruvchi hamda soddadan murakkabga tomon yo'naltirilgan tarzda kiritildi. Bu esa darsliklar bosqichida takrorlarni oldini oladi, bolani yangi bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishida yordam beradi.

Ona tili darslarida matnni husnixat bilan ko'chirish yoxud ot, fe'l, sifat so'z turkumlarini topibgina qolmay, balki matnda nima haqida fikr yuritalayotgani, nimalarga aynan urg'u berilgani borasidagi ijobiy tahlillar hamda matnda so'z birikmalarining qay tartibda bog'langani, qaysi gap bo'laklari ishtirok etgan va bir-biriga bog'lanish usullari singari nazariy bilimlar yonma-yon, chambarchaslikda olib borilishi lozim. Ona tili darslarida ijodiylikka ko'proq urg'u qaratish, bunda tasvirlar orqali hikoyalash bilan o'quvchini mantiqiy fikrlashga yo'naltirish mumkin.

Ta'limda moddiy ba'za, standart o'quv rejalar, dastur va darsliklar qanchalik takomillashtirilmasin, kutilgan asosiy natijaga erishish, chuqur va puxta bilim berish, yuqori sifatdagi o'zlashtirishga erishish bevosita nazariy va amaliy mashg'ulotlarni olib boruvchi o'qituvchining ijodkorligi, izlanuvchanligi, malakasiga, pedagogik mahoratiga bog'lanib qolaveradi, o'quv-biluv markazida esa o'quvchi bo'lmog'ini taqozo etadi.

Ta'lim sohasidagi barcha islohatlarning asosiy maqsadi ma'naviy jihatdan mukammal rivojlangan insonlarni tarbiyalash, ta'lim tizimini takomillashtirish, dars jarayonlarini yangi pedagogik va axborot texnologiyalari asosida har tomonlama zamon talabiga mos ravishda amalga oshirishdan iboratdir. Shuning uchun ham bugungi kunda ta'lim - tarbiya tizimida kompyuter va axborot texnologiyalaridan samarali foydalanishga alohida e'tibor berilmoqda. Bu esa ta'lim jarayonida o'quvchilarga turli fanlardan bilim beruvchi pedagog kadrlarni axborot texnologiyalarining zamonaviy vositalaridan foydalanishlari uchun eng, avvalo, bu sohadagi bilim va malaka darajalarini oshirish, ta'lim tizimini texnik jihatdan ta'minlash, internetdan foydalanish imkoniyatlarini to'la yaratib berish orqaligina samarali natijaga erishish mumkin.

Ta'lim tizimi sifati va samaradorligini oshirishning asosiy usullaridan biri o'quv jarayonida innovatsion texnologiyalarni, shu jumladan multimediali o'quv kurslarini qo'llash, o'qituvchi va o'quvchining interfaol aloqalarini ta'minlash, multimediali o'quv kurslari va darsliklarini ishlab chiqishda yuqori malakali kadrlarni jalb etishdan iborat bo'ladi. Ta'limning kafolotlanganlik natijasi samaradorlikni va maqsadga erishishni belgilaydi. Bundan ko'rinadiki, natija maqsadga qancha yaqin bo'lsa, o'quv-tarbiya jarayoni shuncha samarador hisoblanadi va bu ta'limning zamonaviy texnik vositalari hamda ilg'or texnologiyalarni amalga oshirishning muhim jihatlaridan bo'lib, ta'lim-tarbiya jarayoni maqsadi, vositasi, natijasini oldindan o'rganish, qayd etish yo'llari bilan o'qituvchining kafolotlangan natijaga erishishini ta'minlaydi.

Ona tili darslarida "Qoidani top", "Quruvchilar", "Kim zukko, kim tezkor", "Noto'g'ri jumla", "Qarsak chaldi", "Hikoya", "Boshqotirma", "Tushunchalar tahlili", "So'z ichida so'z", "Quvnoq alifbo", "Rasmi diktant", "Boshqotirma", "Ha yoki yo'q", "Lug'at ishi", "Baliq skleti" kabi didaktik o'yin va ta'limiy mashqlarlardan keng foydalanilsa, darslardagi samaradorlik yuqorilab, ko'zlangan natijaga erishish osonlashadi. Boshlang'ich sinf ona tili darslarida "Quruvchilar" o'yiniga to'xtalib o'tsak. Bunda o'quvchilar guruhlarga ajratiladi va har bir guruhga "Zamonaviy uylar" qurish uchun "g'ishtchalar" taqdim etiladi. "Tom" chalarga so'z turkumlari nomlari yoziladi. O'quvchilar so'z turkumlariga doir so'zlarni aralash tartibda berilgan g'ishtchalardan topib, tegishli uychalarni qurishi kerak bo'ladi. Albatta, bu o'yinda bilim, tezkorlik va hamkorlik juda muhimdir. Muhimi o'quvchilarning o'sha fanga, maktabga va o'qishga bo'lgan ishtiyoqi yanada oshadi.

"Rasmi diktant" o'yini. Bunda o'quvchilarga ma'lum bir mavzuga asoslangan rasmlar aralash tarzda beriladi hamda o'quvchilardan talab qilinadigan vazifa rasmlar asosida ketma-ketlikka rioya qilgan holda mazmunli diktant tuzish hisoblanadi. Bu o'yin orqali o'quvchilarni mustaqil fikrlash, ongli tafakkur qilish va eng muhimi – ularning nutqini rivojlantirishga zamin yaratiladi.

"Quvnoq alifbo" o'yini. Bunda o'quvchilar tartib bilan Alifboda keltirilgan harflarga ketma-ketlikni saqlagan holda so'zlar aytadi. O'yindan ko'zlangan maqsad – Alifbo o'quvchilarning doimiy yodida saqlanishidir. Masalan, ayiq-bola-dutor-eshik-fil-gerb-humo-ikki-jirafa ... va shu kabi davom ettiriladi.

"Lug'at ishi" o'yini. O'qituvchi birinchi so'zni boshlab beradi va o'quvchilar o'sha so'zning oxirgi bo'g'ini bilan boshlanuvchi yangi so'zni hosil qiladi. O'yin davomida o'quvchilardan zukkolik, topqirlik, tezkorlik talab qilinadi. Bundan tashqari o'quvchilarda lug'at ustida ishlash ko'nikmasi hosil qilinadi

hamda chiroyli yozuv malakalari shakllantiriladi. Masalan, Bahor, hordiq, diqqat, qatlama, mashina, Naima va hokazolar.

Xulosa qilib aytganda, didaktik o'yinlar, interfaol metodlar, ta'limiy mashqlar barchasi o'quvchini yangi mavzuni puxta o'zlashtirishga va ta'lim sifatining oshishiga xizmat qiladi. Biz pedagog muallimlarning ham maqsadimiz shudir. O'quvchilar qanchalik kreativ fikrlab, mustaqil fikrlarini bayon eta olsalar biz shunchalik maqsadga erishgan bo'lamiz. O'quv jarayonida motivatsiyadan foydalanish va rag'batlar berish ham, albatta, innovatsion yondashuvda juda qo'l keladi. Har bir o'qituvchi darslarga innovatsion yondashib, yangi zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanib darslar o'tsa, bu o'z natijasini beradi. Zero, mustaqil O'zbekistonimiz kelajagi bilimli, mustaqil fikrlaydigan tadbirli va tashabbuskor kadrlarga bog'liq. Ular esa maktablarda tarbiyalanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Shavkat Mirziyoyevning «Ta'lim-tarbiya sohasidagi islohotlarni kechiktirishga haqqimiz yo'q» mavzusiga bag'ishlangan selektor yig'ilishi 28.01.2022
2. Tojiyev M., Ziyamuxammedov V., Uralova M. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat faning o'quv mashg'ulotlarini loyihalash. O'quv qo'llanma-T. «Tafakkur bo'stoni», 2012
3. Sharipovna K. A. The role of learning activities in the design of teacher activities in the integration of primary school mother tongue lessons //Central Asian journal of literature, philosophy and culture. – 2021. – T. 2. – №. 10. – C. 111-114
4. Sharipovna H. A. Features of the Integrated Lesson //International Journal of Culture and Modernity. – 2021. – T. 11. – C. 306-310.
5. Амонов У. С. Научный подход А. Фитрата к пословицам //Современные тенденции развития науки и технологий. – 2016. – С. 5.
6. O.R. Avezov. Mental Status and Behavioral Reactions in Emergency and Extreme Emergencies. American journal of social and humanitarian research 3 (No. 1), 546-550
6. Adizova Nigora, Adizova Nodira. Alisher Navoiyning tibbiy qarashlari. Conferences.
7. Rakhmonovich, Adizov Bakhtiyor, and Adizova Nodira Bakhtiyorovna. Microtoponyms formed on Different bases in Bukhara District. *Middle European Scientific Bulletin* 10 (2021).
8. Дустова Д. С. и др. О педагогическом мастерстве //european research. – 2020. – С. 132-134.
9. Saidova M. J. Methods and Importance of Using Innovative Technologies in Learning Concenter “Decimal” at Teaching Process of Math in Primary Schools //www. auris-verlag. de. – 2017.
10. Saidova G.E, Roziyeva Z.S. Methods for improving the system of assessing pupils 'knowledge based on the qualitological approach. *Academicia: An International Multidisciplinary Research Journal* <https://saarj.com.2020>. 321-326.
11. Hayitov H. A. Qushlarga ibrat-hazrati xizr! //Интернаука. – 2020. – №. 12-3. – С. 72-73.

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA TEATRLASHTIRILGAN MASHG'ULOTLARGA INNOVATSION YONDASHUV

Ro'ziyeva Sadoqat Hasanovna,

*BuxDUPI maktabgacha ta'lim
kafedrasi o'qituvchisi*

M. Bozorova,

*BuxDUPI maktabgacha ta'lim
yo'nalishi I bosqich talabasi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada bugungi kunda teatrlashtirilgan mashg'ulotlarning ahamiyati juda katta ekanligini inobatga olgan holda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida teatrlashtirilgan faoliyatning barcha yo'nalishlariga e'tiborli bo'lish hamda ularni zamonaviy pedagogik innovatsiyalar asosida o'tkazish haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, pedagogika, teatrlashtirish, mashg'ulot, uzluksiz ta'lim, zamonaviy pedagogik texnologiya, sifat, samara, ta'lim, tarbiya.

O'tgan davr mobaynida mamlakatimizda osib borayotgan avlodni sog'lom va har tomonlama yetuk voyaga yetkazish, ta'lim-tarbiya jarayoniga samarali ta'lim va tarbiya shakllari hamda usullarini joriy etishga qaratilgan maktabgacha ta'limning samarali tizimini tashkil etish bo'yicha keng ko'lamli ishlar amalga oshirildi. Maktabgacha ta'lim tizimiga alohida e'tibor qaratayotganimiz bejiz emas, dedi Shavkat Mirziyoyev. Yoshlar tarbiyasiga bugundan e'tibor bermasak, ertaga kech bo'lishi mumkin, deb

Oqila Tolibova, BOSHLANG'ICH SINFLARDA TABIATSHUNOSLIK FANINI O'QITISHDA ZAMONAVIY AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH	110
Бабаева Шоира Баймурадовна, МОДЕЛИРОВАНИЕ СВЯЗНЫХ ТЕКСТОВ ПРИ ИЗУЧЕНИИ РУССКОГО ЯЗЫКА НА ОСНОВЕ ТРАДИЦИОННЫХ ЦЕННОСТЕЙ РУССКОГО И УЗБЕКСКОГО НАРОДА	112
Jo'rayeva Oliyа Usmonjon qizi, BOSHLANG'ICH SINFLARDA MASAL JANRINI O'QITISH METODIKASI	114
Safarov Firuz Sulaymonovich, Istamova Nasiba Amrillo qizi, BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARI NUTQINI O'XSHATISHLAR BILAN BOYITISH USULLARI	115
Raximova Gularo Ibragimovna. MAKTABGACHA TA'LIM MUASSASASI PEDAGOGIK JAMOASINING MAKTABGACHA YOSHDA GI BOLALARNING MATEMATIK TAFAKKURINI RIVOJLANISHI BO'YICHA OILA BILAN O'ZARO HAMKORLIGI	117
Дилноза Фуломовна Назарова, МАКТАБДА ОНА ТИЛИ ТАЪЛИМИ МАҚСАДИНИНГ ДОЛЗАРБ МАСАЛАЛАРИ ВА МУАММОЛАРИ	119
D.B.Axmedova, Murodova Saodat Uyg'un qizi, BOSHLANG'ICH TA'LIM TIZIMIDA LINGVISTIK KOMPETENSIYALARINING O'RNI	121
Subhonova Sabohat, BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARINI YOZUVGA O'RGATISHDA QO'LLANILADIGAN INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR	122
Saidova Shahlo Tolibovna, TEACHING MATHEMATICS IN PRIMARY SCHOOLS USING OF INTERACTIVE METHODS	124
Avezov Sobid Safarovich, MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA TOVUSH MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHDA INTEGRATIV JARAYON LOYIHASI	125
Fattullayeva Mahzuna Maqsud qizi, O'QUVCHILARNING KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHDA ERTAK O'QITISHNING NAZARIY VA METODIK ASOSLARI	127
B. B. Tulepbergenova, BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARINING TARIXIY ONGINI RIVOJLANTIRISHDA TARIXIY SHAXSLARNING O'RNI	129
Kumush Temirova, BOSHLANG'ICH SINF ONA TILI DARSLARIDA O'QUVCHILARNING NUTQIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH	130
Qosimov Fayzullo Muhammedovich, Fayzullayeva Sarvinoz Nabi qizi. BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARINING MATEMATIK SAVODXONLIGINI O'STIRISHNING ZAMONAVIY USULLARI	133
Safarov Firuz Sulaymonovich, Rajabova Xurshidabonu, BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARI LUG'ATINI FAOLLASHTIRISHNING ZAMONAVIY USULLARI	135
Valijonova Zarina Xurshid qizi. BOLALARDA PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARNING RIVOJLANISHIDA NUTQ O'STIRISH MASHG'ULOTLARINING AHAMIYATI	138
N. B. Xaitova, TABIIY FANLARDA ZAMONAVIY DARSLARNING AHAMIYATI	140
Ражабова Нодирабегим Комиловна, ТАЛАБАЛАРНИНГ ИЛМИЙ -ТАДҚИҚОТ ИШЛАРИДА ИШТИРОК ЭТИШЛАРИ УЧУН РАҒБАТЛАНТИРИШ ВА МУКОФОТЛАШ ТИЗИМИ	142
Ergashova Munisa Hoshim qizi, Rasulova Oydin Zoirjon qizi, MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDA INNOVATSION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR	144
Ro'ziqulova Shaxnoza Toxirovna, "YUZA O'LCHOV BIRLIKLARI" MAVZUSINI O'TISH USULLARI	145
Davranova Gulbahor Numondjonovna, Melisova Shaxrizoda Oybek qizi, MAKTABGACHA VA BOSHLANG'ICH TA'LIM TIZIMIDA SIFAT SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING INNOVATSION YONDASHUVI	149
Yusupova Aziza Nodirjon qizi, MAKTABGACHA TARBIYA YOSHIDAGI BOLALARNING INTELEKTUAL SALOHİYATINI RIVOJLANTIRISH	151
Husenova Aziza Sharipovna, ONA TILI VA O'QISH DARSLARINI INTEGRATSIYALASHDA O'QITUVCHI VA O'QUVCHI FAOLIYATI MODELLARI	153
Husenova Aziza Sharipovna, Usmonqulova Sohiba Mirzohid qizi, BOSHLANG'ICH SINFLARDA ONA TILI DARSLARINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH VOSITALARI	155
Ro'ziyeva Sadoqat Hasanovna, M. Bozorova, MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA TEATRLASHTIRILGAN MASHG'ULOTLARGA INNOVATSION YONDASHUV	157
Tosheva Nurzoda Toshtemirovna, M.Sh. Mustafoyeva, TA'LIMDA O'QUVCHILARNING YOSH VA INDIVIDUAL XUSUSIYATLARINI RIVOJLANTIRISHNING DIDAKTIK-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI	159